

Ionel SAVITESCU

CONFESIUNI EPISTOLARE

O dinioară, corespondența facilita comunicarea între marile spirite, chestiunea putându-se exemplifica și proba cu mostre celebre din literatura română (Ion Ghica, Alecsandri, Eminescu, Mircea Eliade) sau universală (Pliniu cel Tânăr, Flaubert, Heidegger), aceste misive fiind de cele mai multe ori adevărate radiografii ale epocii, ale unor existențe și, de ce nu, adevărate introspecții în propria operă. În fine, Cioran în *Manie epistolară* (v. *Scrisori către cei de-acasă*, Humanitas, 1995) observă că „Adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondența decât în opera sa. Cel mai adesea opera este o mască”. Deși Gabriel Liiceanu a mai publicat un schimb util de scrisori (v. *Epistolar*, Cartea Românească, 1987), cu diferite personalități ale culturii, generat de apariția *Jurnalului de la Păltiniș* (Cartea Românească, 1983), de astă dată, publicarea unui set de 16 misive adresate fiului său constituie o revelație epistolară (*Scrisori către fiul meu*, Ed. Humanitas, 2008). Gabriel Liiceanu se confesează fiului său (nu știm dacă acesta îi răspundea la epistole), iar noi, cititorii săi, beneficiem, evident, de mai multe valențe ale personalității filosofului. Adesea, m-am întrebat cum a deprins Gabriel Liiceanu pasiunea pentru „*miracolul grec*”? În urma întâlnirii providențiale cu Constantin Noica în vestibulul casei lui Henri Wald? Sau de unul singur? Amănunt relevant în biografia filosofului român, însă abia acum dl. Liiceanu mărturisește că adevăratul mentor care i-a intuit disponibilitățile pentru cultura de performanță a fost profesorul de istorie de la Liceul „Gheorghe Lazăr”, Aurel Iordănescu, care îl selectase, într-o echipă a școlii, alături de Anda, nepoata directoarei, dar cea mai bună elevă din clasă, și Al. Cizek, bun latinist și performant la istorie, ce avea să concureze cu aceea a Liceului „Sf. Sava”, condusă de profesorul Nicolae Saftu. Întâmplarea, soarta, destinul au făcut ca, la concursul desfășurat în anul școlar următor, elevul Liiceanu să se distingă câștigând competiția și numai decizia eronată a profesorului Saftu, care nu admitea ca elevii săi să fie înfrinți, a marcat egalitatea celor două licee. La baza celor 16 scrisori stau teama (angoasa, în fața sortii imprezvizibile) și iubirea infinită pentru propriul fiu, sentiment ereditar în familia lui Liiceanu. Aflat, așadar, în situația de neevitat a unei intervenții chirurgicale efectuată în State, Gabriel Liiceanu este conștient de gravitatea situației, încât într-un preambul al volumului de scrisori se

exprimă astfel: „Nu știu, dragul meu, cât o să se întindă această scrisoare și nici câte scrisori am să ajung să-ți scriu din sejurul meu

american. S-ar putea ca, puse laolaltă, ele să devină ultima carte a vieții mele, de vreme ce, de atâția ani de când ești departe, timpul meu nu-i altceva decât un lung dialog cu tine... cărțile nu sunt altceva decât epistolele groase adresate prietenilor de departe, tu, prin nu știu ce întorsătură a soartei, ai devenit prietenul meu cel mai de departe...” (p. 5). Prin urmare, în urma unor repetate crize de tahicardie, Gabriel Liiceanu se hotărăște să traverseze oceanul pentru a fi operat de echipa medicului Martin Constantinescu, originar din România, renumit cardiolog, vedetă a Spitalului Fundeni, prin anii '80, trezind, prin calitățile sale profesionale, invidia colegilor, încât (de necrezut!) sfatul de a părăsi România (unde putea, eventual, să i se înseneze un abuz, urmat de detenție), pentru a se realiza profesional în S.U.A. îl primise de la securistul spitalului, Gabriel Liiceanu întrebându-se stupefiat dacă „nasc și la Securitate oameni?”. Emigrând în America, medicul Martin Constantinescu reia totul de la zero și reușește să devină o somitate în lumea medicală americană. Trecând prin traume personale (emigrare, adaptare, îmbolnăvirea fiicei Alexandra), medicul Martin își desfășoară activitatea sub deviza „*a face bine*”. Structurat în două părți, volumul grupează întâi cele nouă misive americane – sosirea în State, pregătirea fizică și psihologică pentru operație, optimismul anihilat de neinspirata intervenție a fiului cu „bancul prost”, descrierea medicilor americani, operația propriu-zisă, excursia la Nashville prilejuită de un festival de muzică country, vizita făcută împreună cu medicul Martin la Biserica baptistă pentru negri, Gabriel Liiceanu neputând să se reculegă din cauza muzicii de jazz, în sfârșit, revenirea la șlagărul anilor '50, Jambalaya, ce este, totodată, o specialitate gastronomică americană, mult apreciată și de Gabriel Liiceanu, care candid mărturisește că, dacă nu era pasionat de cărți, ar fi fost un iscusit bucătar. Există în Jean-Pierre Vernant (v. *Mit și religie în Grecia antică*, Meridiane, 1995, p. 70 și urm.) explicarea capcanei întinsă de Zeus oamenilor, făcându-i „robii burții”: „Prin jocul regulilor alimentare, omul și-a

căpătat condiția ce-i este proprie: la egală distanță de sălbăticia animalelor, care se devorează crude unele pe altele, și de fericirea perpetuă a zeilor care nu știu ce este foamea, oboseala și moartea, fiindcă se hrănesc cu parfum și ambrozie” – urmate de alte șapte epistole scrise după părăsirea clinicii și revenirea la București. Gabriel Liiceanu a rămas impresionat de tratamentul echipei de medici americani „care mi-au dat o altă măsură a umanului decât aceea cu care operăm noi aici. Am să pot oare să-ți spun vreodată ce sens neașteptat al bunătății și dăruirii mi-a dezvăluit gestul lui Martin? Cât bine direct și năvalnic a revărsat el asupra mea? Nu cred că am să găsec vreodată un «mulțumesc» care să fie în stare să acopere nici ceea ce a făcut el, nici ceea ce simt eu” (p. 103). Urmînd pilda lui Constantin Noica, care în *Jurnalul de la Păltiniș* îi vorbește discipolului despre obîrșia familiei Noica (străbunicul luase parte la înființarea Alexandriei), Gabriel Liiceanu ne oferă cîteva amănunte despre propria familie, în special ramura maternă, evocare din care răzbate figura luminoasă a mamei sale, care în pofida multor atribuții familiale – pregătirea hranei, piață, gospodărie, așezarea lemnelor în pivniță fiind sarcina copilului Gabriel. În acele

timpuri încălzirea camerelor se făcea cu sobe „godin” de la numele fabricantului francez Godin, care le-a introdus pe piață – găsește resurse fizice și intelectuale să urmeze Facultatea de matematică, devenind o profesoară apreciată. Provocat de fiul aflat în Japonia, Gabriel Liiceanu caută în misiva a XIII-a (*Cearta ta cu viața*) să-i ofere o fundamentare filosofică a sensului vieții, apelînd la diverși gînditori și relația cu lumea de „dincolo”, care rămîne absconsă. În *Imagini și simboluri* (Humanitas, 1994, p. 104), Mircea Eliade îl citează pe Ananda Coomaraswamy: „cel ce vrea să pătrundă din lumea aceasta în cealaltă ori să se întoarcă de acolo trebuie să o facă în intervalul unidimensional și atemporal care separă forțele manifeste dar contrare, printre care nu se poate trece decît instantaneu”. Complet deosebită de celelalte scrisori este misiva a XV-a. Subiectul, altfel dezvoltat, a constituit tema unei conferințe Microsoft, desfășurată la Timișoara. În concluzie, o lectură captivantă ce ne dezvăluie noi fațete ale personalității lui Gabriel Liiceanu: tandru, afectiv, sentimental. Evident, avem convingerea că aceasta nu este cea din urmă carte a sa.

Gabriel UNGUREANU

PROFESORUL GR.T. POPA

Apariția trilogiei *Reforma spiritului*, care reunește în același volum, pentru prima dată, textul integral și necenzurat al celor trei memorii prezentate în Aula Academiei Române de către Gr.T. Popa – operă fundamentală a istoriei culturii românești – constituie un incontestabil prilej de meditație.

Există în istoria științei românești o galerie de figuri remarcabile, valori consacrate, unele din ele recunoscute și acceptate în Pantheonul universal. Profesorul Gr.T. Popa ocupă un loc aparte, dar nu numai prin valoarea de excepție a cercetării sale științifice, ci și pentru că a fost unul dintre puținii oameni de știință care au făcut pasul de la cercetarea științifică la meditația filosofică și de la meditația filosofică la atitudinea civică activă, clar și limpede exprimată, într-o perioadă în care dictaturi succesive mlădiau coloana vertebrală și puneau surdina conștiinței și botniță cuvîntului.

Căci mai presus de mare-le anatomist și profesorul exemplar, Gr.T. Popa a fost o *conștiință* și un *caracter*.

Într-o perioadă de cumpănită teroare, cînd colegii și prietenii săi încercau să supraviețuiască, tăcînd și aliniindu-se docil noilor comandamente, iar zeloșii – unii cu mari merite științifice – se străduiau să se cațere cît mai sus, anticipînd și depășind dorințele stăpînilor, condamnîndu-l și ostracizîndu-l, Gr.T. Popa a mers pînă la capăt, mereu consecvent principiilor sale, principii a căror actualitate și universalitate sunt tul-

burătoare.

Din păcate, de prea puține ori elita noastră politică și intelectuală s-a ridicat la înălțimea datoriei

pe care o avea față de acest popor. Firește, nu toți avem stofă de martir, dar cît de lucrativă s-a dovedit întotdeauna filosofia de viață a păturii hiperadaptabililor și hiper zeloșilor.

Mă întreb dacă măcar momentul 1989 a cutremurat ceva în conștiința noastră?

Căci nu pot înțelege cum într-un Parlament, în care profesorii și medicii sunt atît de generos reprezentați, problemele sănătății și învățămîntului pot fi eludate cu atîta nonșalanță? Sau cum ne putem inversa atît de ușor optica și opiniile de îndată ce ne dezbrăcăm halatul alb și ne așezăm în fotoliile Administrației?

Avem o disperată foame de modele veritabile. Gr.T. Popa este un asemenea *model*. Contemporanilor noștri (urmași ai studenților ce făceau zid în jurul lui Gr.T. Popa în fața poliției) merită să li se facă cunoscut *modelul Gr.T. Popa* și această carte este cea mai bună ocazie care ni se putea oferi.

Ne clamăm mereu admirația față de Gr.T. Popa și cred că mulți dintre noi o fac cu sinceritate.

Cîți l-am urma, dacă istoria s-ar repeta?

